

STEPHAN ORTH

COUCHSURFING



V RUSKU



Aneb jak jsem málem
začal rozumět Putinovi

KAZDA

STEPHAN ORTH

COUCHSURFING V RUSKU

**Aneb jak jsem málem
začal rozumět Putinovi**

S 59 barevnými fotografiemi,
39 černobílými obrázky
a jednou mapou

KAZDA



МОСКВА • MOSKVA

Počet obyvatel: 11,5 miliónu

Federální okruh: Centrální

BYROKRACIE

O šest týdnů dříve

Kdo si na stránkách couchsurfing.com vyvolá profil Genricha z Moskvy, neměl by si na několik dalších hodin nic plánovat. Tedy přinejmenším pokud se k onomu Genrichovi z Moskvy opravdu chystá.

Sám píše: „Kdo mne požádá o přespání, potvrzuje tím, že si přečetl principy spolužití uvedené na mém profilu, že s nimi souhlasí a že slibuje jejich dodržování.“

Vlevo nahoře je černobílá fotografie muže, který sedí na vyleštěné kapotě terénního automobilu. Na hlavě nemá skoro žádné vlasy, zato má plnovous, který by mu mohl závidět i Dostojevskij v pozdních letech svého života. Návštěvníka

profilu si přeměřuje přísným pohledem s hlubokými, skepticky pokrčenými vráskami na čele. Člověk by si tuhle fotku dovedl klidně představit na nástěnce „Pracovníků měsíce“ v nějaké vy-mahačské společnosti.

Pod fotografií čeká na čtenáře plných 27 obrazovek textu. Do-zvídám se, že je Genrichovi 31 roků a že se zajímá o vokální hud-bu *a cappella*, o lingvistiku, recepty a vaření, pravoslavnou víru, motorky, poezii a o „tancování na stole“. V kategorii „Oblíbené filmy“ uvádí mimo jiné „Easy Rider“ (český titul „Bezstarostná jízda“), všechno od srbského režiséra Emira Kusturici a němec-ký válečný filmový týdeník „Deutsche Wochenschau“. Mluví plynně anglicky, francouzsky, rusky, německy, polsky a ukrajin-sky, a dále se učí starořecky, arabsky, gruzínsky a latinsky.

Jádrem jeho profilové stránky je ovšem velmi komplikovaný soubor pravidel, který určuje, jak se u něj host má chovat. Je rozdělený do několika Google dokumentů s názvy jako „DŮ-LEŽITÁ ZPRÁVA ODE MNE PRO TEBE“, „Dříve jsem ztrácel spoustu času“ a „Když mám hosty, žiju s nimi“. Pokud na místě, kde se čtenář právě nachází, nejsou Google dokumenty přístup-né, má možnost vyvolat stejné literární dílo ještě přes odkaz na ruský server Yandex, u kterého je komentář: „Jo, k tomuhle se dostanete i z pevninské Číny.“

Při studiu materiálu se dále mimo jiné dozvídám:

- že u Genricha nežije žádných deset trpaslíků, kteří by po každém návštěvníkovi vytírali podlahy a vysávali prach,
 - že jeho byt není žádný hostel pro baťůžkáře,
 - a že se cítí být vázán principem „racionálního egoismu“, pročez si k sobě pozve jen ty lidi, kteří mu připadají zajímaví.
- Asi půl stránky textu věnuje větě, kterou si nikdy nechce přečíst v e-mailu, a sice: „Jsem upřímný, nekomplikovaný, rád cestuji a těším se, že se seznámím s novými lidmi.“ Vám to připadá do-cela rozumné? Genrichovi ne. Takováhle charakteristika sebe samotného je podle něj na online cestovatelském portálu prostě triviální a nicneříkající. A protože tuhle větu lidé dost možná kopírují z cizího profilu, je to podle něj jenom formulka pro „jsem líný idiot“.

À propos: dalším kliknutím se dostanete ke „kontrolnímu seznamu k žádosti o přespání“ pro „příliš zaneprázdněné a extrémně líné“. Svítá tedy naděje, že by se celý proces podání žádosti mohl o něco urychlit. Je to ale past. Na obrazovce se zjeví formulář a v něm musíte zaškrtnout devět políček, které dohromady dávají jakousi přísahu: „Nebudu posílat žádnou zkopírovanou žádost“, „Moje rozhodnutí kontaktovat právě tuto osobu má hlubší důvod, který uvedu také v e-mailu a o kterém se domnívám, že se bude hostiteli líbit“, „Přečetl jsem si v odkazu uvedený článek o principech soužití, budu je dodržovat a v případě navázání kontaktu zmíním všechny body, ve kterých se od nich odchyluje moje chápání pohostinnosti.“

Příslušný odkaz vede – jak už jsem říkal, je to opravdu past – na 79 obrazovek se souhrnným dokumentem na stránce WikiHow.com s poučkami a ilustracemi na téma jako dochvilnost, tělesná hygiena, dárky pro hostitele, doba pobytu a používání záchodu.

Takže zpátky v zaškrťovacím formuláři kliknete na „Jdeme na to!“. Jenže zapomenete zaškrtnout všech devět políček. Tu se v každém z chybějících polí objeví kromě černého vykřičníku ve žlutém poli i text „Důrazně doporučuji tento bod nepřeskakovat!“ Těžký případ, tenhle Genrich. Ale mne zrovna tyhle „těžké případy“ přitahují, takže mu drze píšu: „*Privet*, milý hostiteli pro baťůžkáře ‚Genrichu‘! Jsem upřímný, nekomplikovaný, rád cestuji a těším se, že se seznámím s novými lidmi. Máš pro mne přespání?“

Vůbec je to těžký případ: Rusko. Je konec léta 2016 a při cestě do této země si člověk připadá jako na návštěvě v nepřátelském státě. Jako bychom znovu žili v době, ve které se říkalo: „Navštiv Sovětský svaz dřív, než navštíví Sovětský svaz tebe.“ V leťadle z Hamburku do Rigy si na mobilu pročítám pár uložených článků.

Ve vzduchu visí hrozba války. Tón sdělení je tak ostrý, jak za celou dobu od rozpadu Sovětského svazu před 25 lety ještě nebyl. Předseda Mnichovské bezpečnostní konference Wolfgang

Ischinger, zmocněnec německé spolkové vlády pro spolupráci s Ruskem Gernot Erler nebo čestný předseda ruské Rady pro zahraniční a obrannou politiku Sergej Karaganov: všichni mluví v rozhovorech o hrozbě eskalace aktuální situace až do úrovně vojenského konfliktu. Při mezipřistání v Lotyšsku, které je jednou z „předsunutých hlídek“ NATO, se dívám z okna, jestli už jsou tu připraveny první vojenské stíhačky. Zatím ale můžu vyhlásit konec poplachu.

Během dalšího letu do Moskvy vedle mne sedí ruská blondýna, která své matce ukazuje na mobilu videa z nějakého utkání mistrovství Evropy ve fotbale. Zápas pokračuje. Rusko při něm vyniká především díky svým *hooligans*, kteří se dělají většími sportovci a jistějšími v trefách než většinou sešlá *sbornaja* na trávníku, která vypadla ze skupiny. Na mužstvo zřejmě zapomněl státní dopingový program, jenž je ostatně v posledních dnech také hodně velkým tématem.

Přemýšlím, na jakou poslední příjemnou novinku z Ruska si dokážu vzpomenout. Nějak mě nenapadá nic jiného než inscenace Prokofjevovy hudební pohádky „Pěť a vlk“, kterou jsem v asi sedmi letech navštívil. V té se nakonec ukázalo, že kachnička, i když ji zlý vlk sežral, zůstala v jeho břiše naživu, protože ji jenom spolkl a nerozžvýkal.

V německých médiích převládají o Rusku kritické zprávy, které občas pěkně přestřelí. To ostatně ukázala i kritika programového poradce ARD ohledně „tendenčních“ zpráv o ukrajinské krizi. Zkusme se ale dívat objektivně. Nevyvedly Spojené státy za posledních dvacet let ve své zahraniční politice víc pitomostí než Rusko, když to vezmeme od irácké války po mučení v bagdádské věznici Abú Ghrajb? Proč nikdo nikdy neuvalí sankce proti USA? Tahle otázka je samozřejmě cynická. Ty krize se nedají stavět na misky vah. Úplně neoprávněná ale také není.

Kdo se chce o největší zemi světa dozvědět něco pozitivního, může sáhnout po propagandistické službě „Sputnik“. Pod jménem Sputnik byla v říjnu 1957 vypuštěna na oběžnou dráhu kolem Země první umělá družice. Stala se technickým milníkem, který měl celému světu ukázat, jak je Rusko (přesněji tehdejší

Sovětský svaz) vynikající. Dnes se stejného cíle dosahuje mnohem snáze – posíláním zpráv do celého světa.

Ještě účinnější je v téhle propagandě televizní kanál „RT“, který se dříve jmenoval „Russia Today“. Až si člověk říká, jak dokonale dokážou působit bez jediného explicitního náznaku ohledně původu zpráv. „Sputnik“ a „RT“ používají hesla jako „Telling the Untold“ („Říkáme, co se neříká“) a „Find out what the mainstream media is keeping silent about“ („Zjistěte, o čem mainstreamová média mlčí“). A podrývají s nimi – zvláště v době frustrace ze „lživého tisku“ – jistotu lidí, kteří pak nabývají dojmu, že běžnými způsoby nejsou věrohodně informováni. Z pohledu mimozemšťana by bylo neobyčejně zajímavé pozorovat, kolik lidí nadává na tuzemská německá média, že jsou nástrojem německé státní propagandy, přičemž podstatnou část informací slepě přebírají ze skutečné ruské státní propagandy (částečně přitom aniž by to tušili).

A

ALKOHOL • АЛКОГОЛЬ

Národní droga číslo jedna a zároveň hlavní důvod, pro který se ruští muži dožívají v průměru jen 64,7 roku, zatímco ženy žijí podle statistik téměř o dvanáct roků déle. V žádné zemi na světě není rozdíl mezi dobou dožití u obou pohlaví tak velký. Situace se nicméně postupně zlepšuje, a to zejména od doby, kdy byl po celé zemi zakázán prodej alkoholu mezi jedenáctou hodinou večerní a osmou hodinou ranní. V Novosibirsku přišli ovšem vykutálení podnikatelé na nápad, jak tento zákaz obejít. Jedni tvrdý alkohol pouze „pronajímají“ (a kdo odevzdá celou láhev do deseti hodin ráno druhého dne neotevřenou, dostane celou částku zpět). Jiní třeba prodávají neskutečně předražené klíčenky, ke kterým jako „dárek zdarma“ dostanete láhev vodky.

Němci, kteří se zajímají o Rusko, se dají rozdělit do tří skupin. Jedni už nevěří ničemu, co píše „západní média“, protože v nich pisatelé všechno jenom očerňují. Druzí se vyznají. A třetí už pro změnu nevědí, čemu by na téma Rusko měli a čemu neměli věřit. Ti také s nejvyšší pravděpodobností představují většinu.

Snad o žádné zemi na světě nejsou v současné době k dispozici tak rozporuplné informace. Pro mne to hlavně znamená, že žádná jiná země není pro návštěvu zajímavější a lákavější. Stejně jako pro každého, kdo nehledá cestování jen kvůli zábavě, ale především pro poznání. Víím, že to s objektivní pravdou prostě tak je. Ten, kdo si hraje na jejího hlídače a majitele, je téměř automaticky populistou. A zrovna v zemi, kde noviny se jménem „Pravda“ po dlouhá desetiletí platily za nástroj propagandy. Přesto se chci pokusit z těch statisíců informací, které se nám jako pravda nabízejí, vytěžit alespoň pár pevných bodů.

V rámci přípravy jsem si vzal pár lekcí ruštiny a napsal nějakých padesát e-mailů, ve kterých jsem žádal o místo k přespaní.

Moje desetitýdenní cesta je experiment s otevřeným koncem: chci se zaměřit na normální lidi, kteří dělají normální věci, a s nimi chci strávit běžný všední den – nebudu tedy mířit na politiky, aktivisty a intelektuály, což je jinak běžnou žurnalistickou praxí.

Každé nové setkání by mělo být dalším dílkem skládačky. Úplný, dokonalý portrét země bez jakýchkoli chybějících dílků asi na konci mít nebudu. Ale doufám, že alespoň nějaký obraz tu vytvořím. Vydám se také na místa, kam nemíří příliš mnoho jiných turistů. Tak se pokusím poznat celou všestrannost této země, od západu na východ. Chci vědět, čím se zabývají mladí, jaké mají sny. A chci porozumět Putinovi. Ne v tom obvyklém významu, na který by se hodilo spíše slovo „obdivovatel“, ale zkrátka v tom, že chci porozumět fenoménu Putin a jeho působení na lidi. Protože na slovu „rozumět“ přece nic zlého není.

Nápad na tuto cestu přišel 3. března 2014 dopoledne. Byl to okamžik, kdy obletěla svět věta Angely Merkelové, že Putin žije „v jiném světě“. Už jsem něco málo za svůj život zcestoval, ale

výlety do cizích galaxií to zatím nebyly. To by mohlo být zajímavé!

Jak dýchá Rusko, co chtějí Rusové a kdo vlastně řídí celou tuhle tajemstvím opředenou zemi? Už jen vyrazit na cestu bylo lepší, než si jenom číst ve zprávách. Hlupák, který cestuje, je přece vždy lepší než chytrý, který zůstane doma. Takže jsem dal výpověď ve „Spiegel Online“ a objednal letenky. Třeba při svém hledání toho normálního najdu také něco, co jiným při hledání senzací dosud uniká.

NEJSEM NEPŘÍTELEM ALKOHOLU

U couchsurfingu to funguje takhle: na stejnojmenné webové stránce se zaregistrujete a poté zadáte místo, na které byste se rádi podívali. Vypadne vám seznam členů, kteří jsou ochotni nabídnout volný rožek koberce, gauč v obývací, nafukovací matraci, a když má člověk opravdu hodně štěstí, třeba také vlastní pokoj s velkou postelí, výhledem na moře a vlastní soukromou pláží (ano, v Austrálii jsem i toto zažil). Hostitel a hosté se vzájemně představí ve svém profilu. Čím sympatičtější je internetová sebeprezentace dotyčného, tím vyšší je šance vzbudit zájem. Krásné ženy to také údajně mají snazší. Na jedné straně je couchsurfing na rozdíl od služby Airbnb bezplatný. Na druhé straně se zde lidé snaží v tom nejlepším světle prezentovat nejen svou ložnici a kuchyni, ale i sami sebe.

Jednoho krásného odpoledne si pročítám dlouhý online profil z Moskvy (takových je jenom v ruském hlavním městě více než sto tisíc) a nedá mi to nevzpomenout si na známou seznamovací show „Herzblatt“. Na konci vždy zazněl hlas moderátorky Susi Müllerové, jejímž jediným úkolem zde bylo shrnout vlastnosti a odpovědi uvedené jednotlivými účastníky show. Větu „Kdo se má stát tvým miláčkem?“ vyslovoval tak podmanivý hlas, že dobrým 98 procentům mužské části diváků připadala neviditelná Susi Müllerová atraktivnější než skutečné kandidátky.

To ale odbočuji. Co jsem tím chtěl říct: tímhle způsobem se dají báječně shrnout i profily na couchsurfingu.

Kdo by tedy měl být hostitelem?

Bude to Anastasija, 24 let, která plynne hovoří středoafrikou ngalštinou, „ve výjimečných případech a při zvláštních příležitostech není nepřítelem alkoholu“, nevydrží dlouho sedět v klidu na místě, ale přesto má ráda jógu, v indické Goa se naučila pár manter a na jedné z fotografií pózuje v křikla-

vě červených šatech až na zem a s nějakou kočkovitou šelmou na servírovacím stolku?

Nebo to bude Nasťa, 25 let, která miluje ezoterickou literaturu a komiksy a říká o sobě, že je „láska. Láska je náš svět. Svět je celek.“ A místo sebe sama má na fotografii jakéhosi mrňavého jezevčíka vedle hrnečku na čaj s motivem kačenek.

Anebo Alexander, 27 let, samé svaly, žádné vlasy, který sám sebe označuje za „vědce, spisovatele a alkoholika“, na fotografii pózuje s trumpetou v nějaké laboratoři a jako zájmy uvádí „literaturu, vědu, alkohol a sex“?

Anebo Olja, 24 let, která má ráda kapelu Manowar a Britney Spears, pracuje pro jistý módní časopis, má „hrozně roztomilou kočičku se jménem Adolf“ a jako společnou zábavu navrhuje, že by se dalo „dívat na balet a popíjet vodku“? (Na fotografii má u obličeje bílou divadelní masku a svými rty naznačuje polibek.)

Anebo Vadim, 29 let, který se rád „baví s inteligentními lidmi na jakékoli téma“, vyzná se v bojových sportech a svým hostům rád ukáže, jak se chodí do ruských lázní? (K tomu fotka: drsný borec vedle figurky vetřelce z kovových dílků.)

Anebo Natalia, 38 let, která na fotce v černých plavkách sedí obkročmo na čtyřkolce, momentálně nepracuje, raději k sobě pozve muže než ženy, je „veselá, aktivní, pozitivní a dobrodružné povahy“ a ke všemu ráda vaří boršč?

Anebo Alina, 28 let, která „má doma malou zoologickou zahradu“, konkrétně kočku, psa, potkana, australskou želvičku a ptáčka, kteří se ale spolu všichni dobře snášejí, a jako motto má uvedeno: „Udělej to, litovat můžeš později.“ (Na fotografii pózuje se dvěma velbloudy. Ti s ní snad ale v bytě nebydlí.)

Anebo to bude Genrich, 31 let, který ovládá šest jazyků a své potenciální návštěvníky šikanuje více než stostránkovými zásadami správného chování?

Jeho odpověď přichází ostatně přesně po třech minutách od mojí zprávy: „Máš vytríbený humor, to se pozná naprosto spolehlivě. Skutečně by mě potěšilo a byl bych nesmírně poctěn, kdybych ti mohl v uvedeném čase poskytnout přenocování.“

PRVNÍ KNIHA O RUSKU BEZ MEDVĚDŮ A BALALAJEK!



Co je propaganda a co je skutečnost? O žádné části zeměkoule nepanují tak zmatené a rozporuplné informace jako o Rusku. V tom případě pomůže jedině: vyrazit na cestu a udělat si svůj vlastní obrázek. Po deset týdnů sbírá autor bestsellerů Stephan Orth mezi Moskvou a Vladivostokem malé i velké postřehy. A od jednoho gauče ke druhému objevuje na své cestě zemi, v níž se za strohou fasádou skrývá nekonečná srdečnost.

„Stephan Orth to zkrátka umí dokonale
a země i lidé v příběhu pro čtenáře ožívají.“

Westdeutsche Allgemeine Zeitung

ISBN 978-80-907197-2-9



9 788090 719729

knihykazda.cz